

ASSAIG

Lola Badia, Miriam Cabré i Sadurní Martí (editors), *Literatura i cultura a la Corona d'Aragó (s. XIII-XV)*. Curial. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2002.

Rara vegada la literatura escrita en català ha tornat a assolir l'esplendor culta i el to d'elevat refinament dels últims segles de l'època medieval. L'impuls que exercien les autoritats amb institucions com la Cancelleria Reial, la revalorització creixent dels clàssics llatins i, sobretot, el talent individual de personatges com ara Ramon Llull, Bernat Metge i Ausiàs March condueixen les lletres catalanes als altars de la cultura europea durant els segles XIII i XIV, per acabar culminant, al XV, amb l'esclat del Segle d'Or que veurà germinar obres d'envergadura només comparable en aquells anys a les escrites en italià.

Precisament, a aquesta gran etapa literària estan dedicats els articles acadèmics que formen part de l'obra *Literatura i cultura a la Corona d'Aragó (s. XI-IXV)* i que recullen les intervencions de diversos estudiosos en un col·loqui organitzat per l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la Universitat de Girona l'estiu de l'any 2000. Tractant-se d'exposicions d'especialistes en filologia, no és estrany que el llibre conformi un conjunt de peces erudites, tan sols aptes per a iniciats en l'estudi de la literatura catalana medieval. Però aquesta exclusivitat no s'ha de veure, en cap cas, com un tret negatiu, sinó com a garantia d'excelsa qualitat en cadascuna de les investi-

Passat sublim

EVA COMAS

Lola Badia és un dels editors d'aquest assaig per a erudits

gacions filològiques que ens presenta el recull. Certament, l'obra ofereix recerques rigoreses de diverses obres d'autors cabdals d'aquest període com ara Jaume Roig, Francesc Eiximenis i Joanot Martorell i cadascun dels articles s'articula amb arguments que provenen de la data de redacció d'un text o amb exercicis hermenèutics sobre el sentit d'una obra.

L'APARTAT MÉS IMPORTANT

L'apartat més important, al qual es reserva l'honor d'obrir el volum, està dedicat a *Lo somni*, de Bernat Metge, llibre que, en una època de fastuositats commemoratives, val la

pena recordar que va complir els 600 anys el 1999. Cinc estudiosos, Josep Maria Ruiz Simon, Lluís Cabré, Francesc J. Gómez, Xavier Renedo i Jaume Turró, exposen els seus coneixements i troballes respecte d'una de les obres que més va contribuir a proporcionar un model clàssic de prosa en llengua catalana.

Lo somni explica la història del mateix Bernat Metge quan, havent-se adormit un divendres a la presó, se li apareixen diversos espectres. En primer lloc, el visita el fantasma del rei Joan I que el vol convèncer de la immortalitat de l'ànima i li explica les circumstàncies de

la seva mort. A continuació, dos personatges mitològics, el poeta Orfeu i l'endeví Tirèsies l'acompanyen a l'Infern i defensen la maldat de les dones. Epicuri confés, el Bernat Metge de la narració protagonitza confrontacions dialèctiques amb tots aquests espectres en les quatre parts de l'obra.

Més que estudiar el context historicosocial del llibre o descriure el gènere i l'estil emprat per Bernat Metge, els cinc articles acadèmics coincideixen a explorar els fonaments literaris de l'antiguitat clàssica i de l'humanisme italià en els quals se sustenta l'arquitectura de *Lo somni*. En efecte, si la majoria

de manuals de literatura catalana insisteixen a dir que Bernat Metge és el precursor de l'humanisme a la península Ibèrica és perquè introdueix els grans autors grecollatins i italians que a partir d'aquell moment conformaran la tradició literària europea i, per aquest motiu, no deixa de sorprendre l'afirmació de Lola Badia, l'editora de l'obra, quan diu que Bernat Metge ha estat "tan sovint associat confusament a l'etiqueta d'Humanisme".

Amb el culte exagerat a l'originalitat i a la imaginació que hem heretat del trasbals romàntic, potser pot sobtar que un autor tan poc original com Metge sigui considerat un dels grans de la literatura catalana. En efecte, Bernat Metge tot ho manlleua. Així, quan ha de narrar el seu infern, el construeix amb bocinets d'imatges d'Ovidi, de Sèneca, de Boccaccio i de Dante, i quan ha de concebre la globalitat del llibre s'inspira en un comentari d'una obra de Ciceró titulada *Somnium Scipionis*. Lluny de representar una falta d'imaginació, aquest emmillament en els models clàssics dota *Lo somni* d'un contingut filosòfic i d'un estil lingüístic d'alt nivell. Per aquesta raó, cal agrair que una investigació universitària se centri en les fonts antigues que van inspirar Bernat Metge.

A part d'aquests cinc articles inicials, la resta de l'obra conserva aquest mateix interès acadèmic, però perd el seu conjunt unitari ja que cada article està dedicat a diverses obres sense que hi hagi prou connexió entre elles. Tot i així, *Literatura i cultura a la Corona d'Aragó* és un volum interessant per als iniciats en les lletres medievals i que, a més, té el mèrit afegit d'apropar-nos part del passat sublim de la literatura catalana.

NARRATIVA

Xavier Moret, *Zanzibar pot esperar: Max Riera, detectiu alternatiu*. Columna. Barcelona, 2002.

Parlar de literatura i democràcia és parlar, fonamentalment, de normalitat. Si ens fem en cultures d'una forta tradició com ara la francesa, l'alemanya, la britànica o la italiana, hi podem trobar, sense que a ningú li pugin els colors, gèneres i estils tan diversos que arriben a acostar al més llec en la pràctica de la lectura. La seva salut –la seva normalitat– és, hi estaran d'acord, boníssima.

A casa nostra no és pas fàcil trobar autors que hagin aconseguit un estil propi, voluntàriament popular, i que hagin arribat a acostar a un ampli públic i, mal està dir-ho, només a una part de la crítica. Aquí, quan algú estira aquest fil, se'l titlla d'escriptor sense ofici. A mi em semblen posicions una mica acomplexades, i prefereixo

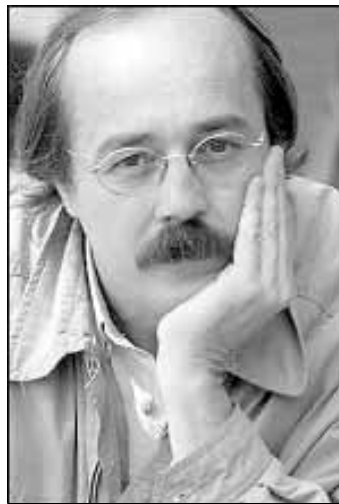
saber-me dins d'una cultura que és capaç de generar tot tipus de productes per a tot tipus de públic, i així pensar que som –també com els francesos, els alemanys, els anglesos i els italians– un país amb una cultura normal.

Xavier Moret (Barcelona, 1952) ocupa un lloc destacadíssim en el conreu de la literatura popular que pretén d'arribar, d'una forma directa, a aquells lectors a la recerca d'una història que s'entén, sense al·legories, paràboles ni hermetismes. Amb referències constants a la cultura pop –el rock per damunt de tot–, Moret pensa uns còmics que després traspasa a models narratius. I la fórmula funciona.

El protagonista de *Zanzibar pot esperar* és Max Riera, un dibuixant d'historietes a l'atur que es resisteix a renunciar als costums *hippies* de la se-

Literatura i democràcia

FRANCESC GUERRERO I BORRULL

Xavier Moret

ca llunyana joventut. De cop i volta, es troba sense voler fent de detectiu per resoldre un misteri cada cop més embolicat: el seu cunyat –a qui odia–, ha desaparegut, i les primeres pistes el porten a un

casal okupa i a una possible, per bé que improbable, fugida a Zanzibar, el seu paradís personal. Ajudat pel Roc, un periodista progre reciclat a la modernor de la Barcelona postolímpica, en Max anirà descobrint una trama complexa i perillosa en el que a primera vista només semblava una fugida per qüestions de faldilles. Mentrestant, però, en Max té un altre front obert en la seva vida quotidiana, ja que la cunyada se li ha instal·lat a casa i el seu estil de vida bohemí corre el perill de sucumbir a les exigències dels nous temps.

Amb *Zanzibar pot esperar* Xavier Moret recupera el singular investigador Max Riera, que va presentar a la seva anterior novel·la, *Qui paga mana* (Empúries, 1997). Combinant la intriga pròpia del gènere detectivesc amb un humor

desenfadat que neix de la desubicació del protagonista en la societat actual, aquesta novel·la és el retrat viu d'una ciutat –Barcelona– i les contradiccions personals i col·lectives de la seva variada fauna. Dins d'aquest retrat destaquen, per damunt de tot, els enfrontaments socials entre els hereus dels seixantes. D'una banda, els okupes, fills dels *hippies* que van viatjar a Formentera; i de l'altra, els *skins*, hereus de la intransigència d'un feixisme que es resisteix a desaparèixer.

La novel·la insisteix en un ambient molt determinat: "Sonava una cançó de l'Albert Pla que parlava d'una parella que es posava a follar en un bar i que demanava al cambrer que els casés. *Rotllo alternatiu*". (La cursiva és meua.)

En les 264 pàgines de la novel·la en Max Riera s'encén més *petards* que en una nit de Sant Joan i, embriagat per la música, sense oblidar l'humor, s'emmiralla en una plaça Reial convertida aquí, gairebé, en mite. Al cap i a la fi, una literatura que, dins del seu gènere, funciona. Sobradament.